

مجموعه رسائل

ادبی و سیامی رسالهٔ اسبوعیه در

۳۱ نجی سنه

۳ شعبان ۱۳۳۰

پنجشنبه

جلد: ۱۵ - جزو: ۱۵۵

تنصیر ایتش بر مسلمان

دوائر رسمیہ دن بر ایکسی ، شوگونلرده بر مسئلہٴ مهمہ قارشیسندہ
بولمقده در .

حریفک بری هر نه مقصد و منفعتہ مبنی ایسه ولادۃ تابع اولدینی
دیننی ترک ایله خرسستیان اولمش . ایشاک مهم جہتی ده ، حریفک ترک دین
ایتدیکی حالده ترک تابعیت ایتمک ایستہ مامسی مادہ سیدر .

مرقوم پارسده ایش . عثمانلی شہنہدرخانہ سنہ مراجعتله هویت جدیدہ سنی
ناطق ، یعنی خرسستیان صفتیلہ بر پساپورط ایستہ مش . شہنہدرده بالطبع
بویلہ بر پساپورط ویرمک ایستہ مامش . وقعہ بی سفارتہ ، سفارتہ ده خارجہ
نظارتہ بیلدیر مش . کرک نفوس تذکرہ لری ، کرک پساپورطلر سبجل نفوس

اداره‌سنة عائد و سجل نفوس ايسه داخلیه نظارت‌سنة تابع اولدینی جهته غالباً خارجیه نظارتی و قعیمی ناطق اولان اوراقی داخلیه نظارت‌سنة گوندرمش + احتمال، که نظارت‌ده صدارته و ملحوظدر، که صدارت دخی مذاهب مدیريته اشعار کیفیت ایتمش اولسون . چونکه حدّ ذاتنده بر شخصك ترك دین ایتمسندن عبارت اولان بر حال، ینه او شخصك ترك تابعیت ایتك ایتسه مامسیله موجب اشکال اولمقده در .

بزده دوائرك حالی اوتعدن بری معلومدر . مطلقیت دورنده کندی رأی و اجتهادیه بر ناظر فصل بر ایش گورمکه قادر اوله ماز ایدیسه مشروطیت دورنده دخی آندن فضله بر اقتدار گوسترمه میور .

مثلا بو ایش مقام مشیخته عرض ایدیله جك اولسه دائرة جلیله فتواند صادر اوله جق جواب، شخص مرقومك اعدامنه دار اولمق لازم گلیز . اومقام - عالی مقتضای شریعت نه ایه آتی بیانده نه تردد ایدر نه ده تلعم . وجه شرعیسی نه ایه بالاتررد و لا تلعم بیلدرر . فقط مثلا سجل نفوسدن طولانی داخلیه و امور مذهبی دن طولانی عدلیه نظارتی خارجیه نظارت‌سنة - بو حریفك ترك دین ایتمی کندی اختیارینه عائد خصوصاتدن اولدینی گبی ، تنصر ایتمش بر شخصی هویت اسلامیه سی زائل اولدقدن صکره تابعیت اصلیه سی اوزره قبول ایتماك ده حقوق حکومتدندر . چونکه قانون اساسینك ۱۱ نجی ماده سنده : « دولت عثمانیه نك دینی دین اسلامدر . بواساسی وقایه ایله برابر آسایش خلقی و آداب عمومیه یی اخلال ایتماك شرطیله ادیانك سربستی - جریانی دولتك تحت حمایتده بولندینی . . . » مصرح اوله رق ، بواساسه نظر آ دین مادر زادی اولان مسلمانانی رد ایدن بر آدمك دین اسلام اوزره مؤسس بر حکومتك تابعیتندن بالطبع محروم اولمی لازم گلیز . و چونکه بو متصرفك تابعیت قدیمه سیله مملکتته عودتی افکار تعصبیه یی ، یعنی عصیت اسلامیه یی تمیج و بونك ده آسایش خاکی اخلال ایتمی مستبعد اولمدیغندن .

شخص مر قومی خلافت اسلامیہ صفت جلیلہ سنی حائز اولان سلطنت عثمانیہ، تبعہ سندن بر فرد صفتیلہ طائی بهماز - دبه کس دیروب آتی و بر میور .

روسیه ده بر خرسستیان مسلمان اوله ماز . اولنجه صولنی سبر یاده آلیر . حتی بر روس فارسناک بر مسلمانہ تسکجه بیلہ حکومت مساعده ایتمام کده در . بو گبی حاللر حکومتلرک بر چوق اسباب طولایسیله محافظه سنده مضطر قالدقلری (پرنسیپ - اساس) لره مبتنی در .

بزده ایرانیلرله مذهبه اولان سنیت و شیعیت اختلافی ، اهل سندن بر قادیناک ارباب شیعه دن بر ارککله ازدواجنه مانع اولدیغندن ، معاملات تسکجهینی اجرادن ائمه محلات رسماً ممنوعدرلر . خلاقی حرکته بولسانلر مجازات اولنور .

بو جهنله صرف بر مسئله شرعیه اولان بو ماده ده حکومته تعلق ایدن وظیفه تصیر ایدن شخصی هیچ بر صفت و صورتله طانیامقدر .

وقتیله ده بویله تصیر ایدنلر اولمشدر . سلطان عبدالحمیدک اوآخر سلطنتنده بیکده سلیم افندی اسمنده بری پروتستان اولمش ایدی . وقعه شایع اولور اولماز حکومت سلیم افندی بی جلب و توقیف ایدی . وقعهینی آمریکا قونسولانوسسیله انگلاره سفارتی خبر آلیر آلاز مشترکاً مداخله ایتدیلر . فقط سلیم افندی ، پروتستانانی انکار ایدی . و بونک ، بیکده کائن آمریکا مکتبی مدیرلگنی قبول ایتمسندن منبعث اولدیغنی اعداده مصر اولدی .

او زمانک مقامات رسمیه سنجه نه گبی حالات و مخبرات جریان ایتدیگنی بیله منر ایسه مده سلیم افدینک اولنجهیه قدر بیک مکتبنک مدیری صفتیلہ و (پروتستان سلیم) نامیلہ سلمه السلام گزوب یوریدیگنی بیلیرم .

تنظیماتك اعلانی متعاقب دول معظمه سفراسی باب عالی به متحدالمال
برر تقریر اعطا ایشملر و گنجانه خط هایوننسك (امنیت جان) فقره سنه
استناداً احوال وجدانیهدن اولان اعتقادیادن طولایی تنصر ایدن بر مسلمانك
سر بستانه محافظه اعتقاد ایتسانی طاب ایشملر ایدی .

خارجیه ناظری اولان رشید پاشا بو تقریری آلیر آلماز یار سده علوم -
حقوقیهده کمالر یله مشهور اولان و کندیلر یله معارفه سی بولنان ذواته صورت
خصوصیهده مراجعت ایدر .

چونكه بو طلب ، دولتك بر شرطنامه سیاسی حکمنده اولوب هر درلو
اصلاحات ادارهیه و عدلیه سنه مابه الاستناد اوله حق اولان تنظیماتی ، بر غایله
احداثیه عقیم براقق اخص آمالی اولان مترنخك اثر تسویلاتی اولدیغنی
و سفرانكده درسعات آوستریا سفیرینك القاء آتیه قایدقلمنی ادراك ایشلدر .
یار سده مراجعت ایتدیگی دوستلری ایسه خصوصی بر مجلس مشورت
عقد ایدر ك ، دول مشروطه دن اولان انگلتره و فرانسه حكومتلری دخی
داخل اولدیغنی حالده هر مملكتنده دین غیره سالك اولان تبعه نك كرك عنعنات
و عادات ، كرك خصوصات مذهبییه نقاط نظرندن ساقط اولدقلمی حقوق -
اجتماعیه و سیاسیهلری حقنده تدقیقانه بولنمش ، و مثلاً اق تاریخده انگلتره
پارلمنتوسنه موسوی قبول اولنماق و آوستریاده اورتودوقس و پروتستان
مذهبلری سالكانه نسبتله قاتولیقلمرها ممتاز بولنمق کبی مدنیت عصریه ایله
قابل تالیف و تأویل اولمیان و جمله سی محصول جهل و تعصب بولنان حالات
یگان یگان کوسترلمش . رشید پاشاده بو ایضاحات و ارشاداتی اساس اتخاذ
ایدرك بحث اولنان تقریره مکمل بر جواب ویردیگندن سفرا طلب واقلمندن
رجوع ایشلدر .

مع مافیه رشید پاشا مستقبلی دخی نظر ملاحظه دن دور بولندیر مامش .
شاید اخلاقهده بویولده بردرد سراقاعی احتمالیله بر بیاننامه قلمه آله رق ، سند رسمی

صورتند اورویا حکومتلرینه اعطا ایلشدرد، که آند همله آتیه بباراتها مندر جدر : « ممالک عثمانیه ده هر دین و مذهب اربابی مساوی طوتلدیغندن و بوندن صکر مرده اوبله اولق لازم گله جگندن هیچ بر کیمسه دیندن طولانی تضییق کور میه جک و تبدیل دینه اجبار اولن میه جقدر . » ایشه بو عبارت توریه کارانه سیله اورویا لیری تأمین ایتدیگی حالده، ارباب تعصبه سر رشته اعتراض ویر مامشدر .

§

برازده قلمی ضیا پاشا مرحومه ویرلم . باقکنز حریت غزنه سنده مشارالیه نه یازبور :

(مسلمانلردن ده پروتستان اولمغه باشلادیلر ۱)

« بو کوره استانبولده ملت اسلامیه دن بر آدم زوج هسی ایله برابر نصهر ایدوب پروتستان دینه گیر دکلری و زوج هسی براز تردد ایتش ایشه ده جانب حکومتدن قطعاً بر طرفی اختیار ایتسی تکلیف اولنمی اوزرینه زوجنک قبول ایتدیگی دینه کندی دخی کیره جگنی سویلدیگی و نیجه سنه لردن برو کرک قاتولیک و کرک پروتستان پایاسلری بونجه مساعی و اقدامات صرف ایتدکلری حالده بو گونه قدر اسلام ملتدن فرد واحد بویله علناً تبدیل دین ایتماش ایکن بود فعه شو زوج و زوجنک بوجهله اعلان نصرایت ایتلری اوزرینه حکومت طرفندن اصلاً رنجیده اولنم دکلری استانبولده باصیلان قوریه دوریان غزنه سنده خامه گذار بیان و تقدیر اولدینی کورلیدی .

« واقعا بوندن اون بش یگر می سنه مقدمه گلنجهیه قدر آبا و اجدادی مسلمان اولان بر شخصک تبدیل دین ایتسی شویله طور سون، حتی خرسیتانیدن بری قبول اسلامیت ایتدکدن صکره ارتداد ایتش اولسه شرعاً قتلنه قنوی

ویریله رک ، بالق یازرنده بونی اوریلورکن شمعی بو وجهله اعلان نصرانیت ایدنلرک حکومت طرفدن رنجیده ایدلملری اداره حاضره باشنده بولان ذوات تربیت سماتک عدم تعصب و حریت افکار و مذهب خصوصاً صرلنده اتخاذ ایلدکلری مسلك عدل و نصفیت ایجابندن و خادم الحرمین عنواتی حازر اولان خلیفه پیغمبر و پادشاه عدالت پرور حضرتلرینک مغبوط اسلاف و اخلاف اولان عصر معدلت حصر شاهانه لرنده جلومگر میدان ظهور اولان آثار ترقیات مدنییه و اصلاحات فائزۀ ملیکه جمله سندن اولمغله اصلاً تعجب و استغرابه محل یوقدر . و شویله بروقه مکئی زاده و حکمت بک و سعدالدین افندی و رفیق افندی کبی تعصب و افکار عتیقه اصحابنک زمان مشیختلرنده ظهوره گمش اولسه ، حقوق شرعیه و وظیفه دینییه محافظه قیدیه شو عصر مدنیته موافق اولمیه حق نیجه اذعاله قیام ایدوب ، باب عالی ایله دول متحابه بیننده حسن جریانی مابه القیام دولت اولان مصافات و مسالته شاید بر شایه خلل و برملری مأمول اولدینی حلاله حد اولسون ، که مسئله حسن فهمی افندی کبی احوال عصره و افکار لدنیه و کلاویه واقف برذاتنک شیخ الاسلام بولندینی زمانده وقوع بولمغله بویله چتسر پتسر بیتیمی جمله آثار موفقیتمدن اولدینی درکاردر .

« آنحق دین دگیشدیرمک ، ستری دگیشدیرمک کبی قولای برشی اولیوب ، بر آدمک تبدیل اعتقاد ایتیمی ایچون بر طاقم اسباب مجبره بولنق لازم گله جکندن ، شو آدم صحیحاً و وجدانامی ترک دین ایتیش یوقسه بر سبب تحتنده میدر ؟ بوراسی موقع بحثه قولنق اقتضا ایدر . چونکه ادیان ، امور اخرویه و سعادت و شقاوت ابدیهیه تعلق ایدن عقائدن عبارت اولوب ، برانسان آباء و اجدادنک اعتقاد ایدم گلدکلری مذهب ایچنده طوغار ، بیور ، تربیه اولورده صکره او مذهبدن نکول ایله بر دیگرینی اتخاذ ایدرسه شو شیردن برینه مسستند اولمی ایجاب ایدر : مثلاً بر کیمسه عقلی و علمی اولمغله کتب

دينه يي مطالعه ايدر ؛ هر دينك عقايد يي نظر تحقيقدن كچور بر كن كندينك
 پرورده اولد يني ديندن ده ا معقول ي بولوب ، حق و صوابي آنده گورمكله
 تبديل اعتقاد ايدر . يا خود منع و دفعنده عاجز اولد يني بر قوه قاهره نك
 اجبارندن ناشي دفع مضرت ضمننده ديني صور تا ترك ايدر . يا خود عشق
 و محبت و سائر بر منفعت ضمننده كنديني بر دين آخره گيرمكه مجبور بولور .
 « دين اسلامك عقايد ي ايله اديان سائر نظر امعاندن كچورلدكده هيچ
 بر عاقل و عالم ايچون سائر لوده سبب رجحان بولمق ممكن اوله ميه جقندن ، آزا جق
 عقلي و براز عقايد دينه سنه معلوماني اولان بر مسلمان ايچون دين آخر
 اختياري امكان و تصور ك خارجنده در . زيرا عقايد اسلاميه دن اعدل و اوسع
 و دنيوي و اخروي آندن ده ا معقول و انفع بر شي بولنه من ، كه كندينه
 مدار طمع اولسون . جناب واجب الوجودك وحدانيتني تصديق البته (اوج)
 ديمكدن ده ا معقولدر . بيا يسه كناه چيقارمق ايچون باره و برمكدن سجاده
 استغفاره توبه ايمك البته ده ا عقله قرييدر . و الحاصل حضرت باري يه
 كفو و شريك اثباته چالشقندن وجود يني انكار ده ا معقول اولمقله بر مسلمان ،
 اكر تبعات عقليه يي اثر ي اوله رق ، اصول اسلاميه يي بگنميو بده مطلقا تبديل
 مذهب ايدمك اولور سه البته اقايم ثلثه يي (قل هو الله احد) و رجح ايدم من .
 يعنى بر مسلمان ، فيلسوف ده ري اوله بيلور ؛ لكن خريستان اولمق خارج .
 از امكاندر . بنا برين پروستانلغه گيرديكي روايت اولنان شخص دخي ابا عن .
 جدر مسلمان ايسه مطلقا بويله بر موازنه و مقايسه اوزرينه تبديل وجدان
 ايتيوب بلكه ذكر اولنان شقلدن دفع مضرت و يا جلب منفعت گي برسبه
 مستند اولمي لازم گور . بو صور نجه ايسه اسلاملدن پروستانلغه دخالت
 ايدنلر بوندن مقدم دخي بولندي . آنلردن معلومز اولان بر فقره يي ايراد
 ايدم .

ضیا پاشا مرحوم تخلص نفس مقصدیله ترك دینه مجبور اولمش ایکی مظلوم
بد بختك حكاية طویله سنی ایراد ایله تأیید مدعا ایدیور، که بوراده ذکرینه
لزوم گورمديك .

بوگون تنصردن بحث اولنان شخص ایسه ظن ایتیز، که نتیجه سی ترك
دین اوله جق بر (قوة قاهره) نك زبون مظالمی اولمش اولسون . وینه
ظن ایتیز، که بر چوق تبعات و تدقیقاتك وجدانجه موجب اولدینی قناعت
اوزرینه اختیار تنصرا یلسون . زیرا بر عاقل صاحب محاکمه تصور اولنمز، که
برك اوج و اوچك بر اولمی گبی معقولات ایله علاقه سی اولیان بر شیئی
حوصله ادراکنه صیغدیره ییلسون . شمدی قاله قاله عشق و محبت و یا جلب
منفعت ماده لری قالیور . شخص متنصری طایم دیغمز ایچون اق خصوصده
بیان ملاحظه ایدمیز .

هر نه اولورسه اولسون حکومتجه بومستله ده اتخادی متحتم اولان معامله
حریفك مراجعت واقعه سنی رددن عبارت اولمق لازم گلیر .

